DE BRUILOFT VAN KLORIS EN ROOSJE,

KLUCHTSPEL.

MET ZANG EN DANS.

TE AMSTELDAM,
By IZAAK DUIM, Boekverkooper, bezuiden het Stadhuis, 1743. *Met Privilegie.*

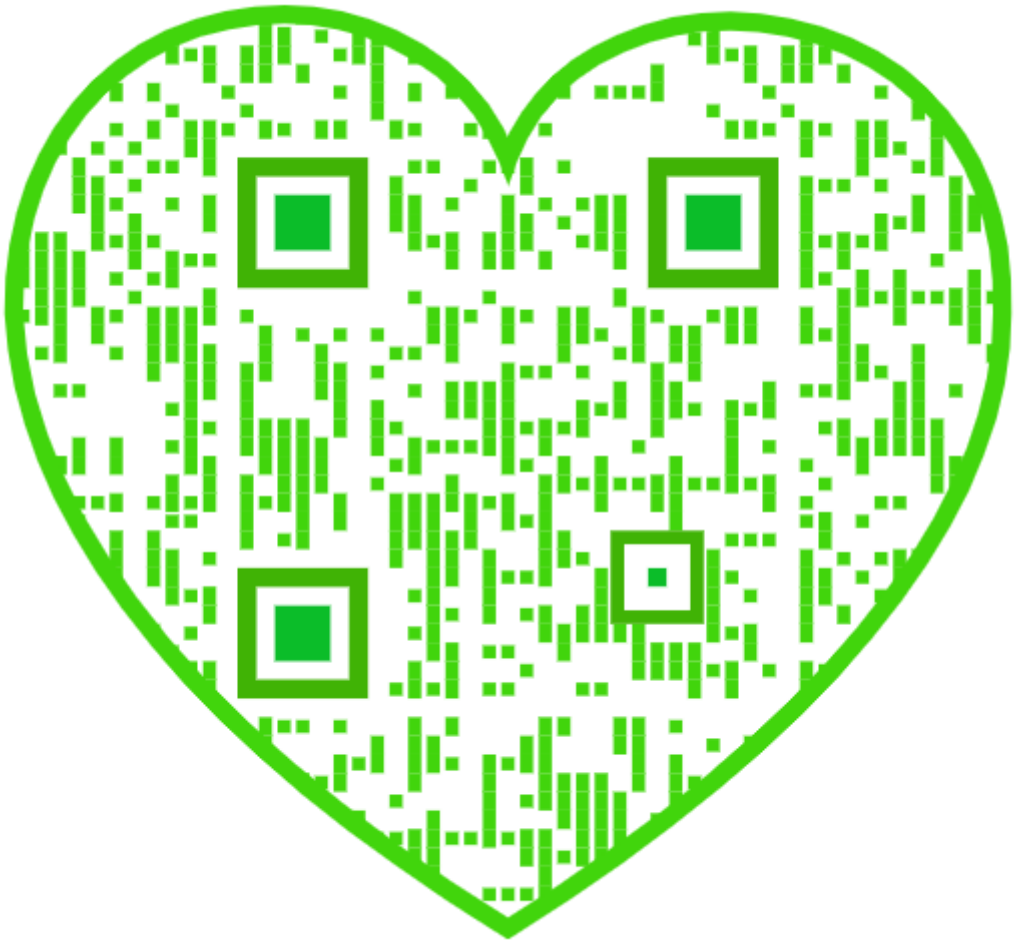

JOOST VAN DEN VONDEL
Naar Joach. Sandrart

DE BRUILOFT VAN KLORIS EN ROOSJE

KLUCHTSPEL MET ZANG EN DANS

TE AMSTELDAM BIJ IZAAK DUIM 1743 / MET PRIVILEGIE

NASTUKJE OP
J. V. VONDELS GYSBREGHT VAN AEMSTEL

De opvoering van den Gysbreght van Aemstel wordt, althans op nieuwjaarsdag, sedert het einde der zeventiende of het begin der achttiende eeuw besloten met een boerenoperette: de bruiloft van Kloris en Roosje. Het stukje geeft door zijne eigenaardige samenstelling steeds gelegenheid allerlei wenschen in te voegen, die voor stad en land dan eens wel en dan eens niet belangrijk zijn, maar welke de toeschouwers toch altijd doet lachen van genoegen.

Wanneer dit kluchtspelletje, met zang en dans, naar het in de oudste uitgaven heet, voor de eerste maal is vertoond, valt niet te zeggen; evenmin wie er de maker van is.

Volgens Arend Fokke zou het kluchtspel „Kloris en Roosje" in 1704 door den comischen acteur en dichter Thomas van Malsem zijn vervaardigd. Hij zou dan ook bij de eerste opvoering den rol van Thomasvaer hebben vervuld.

Door latere onderzoekingen, waaronder die van Dr. Worp en Dr. Scheurleer mogen worden genoemd, schijnt echter vast te staan, dat Dirck Buyzero de ware auteur van het zangspelletje is, dat onder den titel van „Kloris en Roosje" voor het eerst in 1707 in twee verschillende drukken verscheen.

Hoe het zij, het stukje is zeer in den smaak van het publiek gevallen, en verschillende teekenaars hebben het zelfs de moeite waardig geacht daarvan eene afbeelding te maken. Cornelis Troost zelfs eene schilderij, welke thans in het Mauritshuis te 's-Gravenhage te pronk hangt, waarvan wij hier eene reproductie in kleurendruk geven.

Voorts is bekend de afbeelding van de gravure van Simon Fokke, die ook de Bruiloft door zijn teekenstift heeft vereeuwigd, welke ook in deze uitgave niet mocht ontbreken. Op den achtergrond staat een dorpskerkje; verder ziet men niets anders dan bosch. De bruiloftsgasten staan bij de tafel. Daar boven hangt een kroontje. Links op den voorgrond slipt Thomasvaer over den grond, terwijl de borden over den grond rollen. Onder het prentje staan de volgende regels uit het staande rijm gegraveerd:

Gij zoudt de vreugd hier wel verknollen,
Wel, laat jij al de borden rollen?

Eene andere prent uit denzelfden tijd is het opkomen van het vroolijke bruidspaar Kloris en Roosje, terwijl er zoowel in de achttiende als in de negentiende eeuw tal van kinderprenten zijn vervaardigd, die de leuke tafereelen van de Bruiloft van Kloris en Roosje levendig hielden bij de Nederlandsche jeugd.

De lieve muziek, de aardige oud-Hollandsche dansen en de gulle vroolijkheid, waarvan het stukje getuigt, zijn nu reeds sedert ruim twee eeuwen bijzonder in den smaak van het publiek gevallen en het laat zich niet aanzien, dat dit vooreerst zal veranderen.

Wel is de oorspronkelijke muziek bij den grooten brand van den schouwburg op de Keizersgracht in 1772 verloren gegaan, maar men mag veronderstellen, dat de tegenwoordige muziek van de oorspronkelijke van 1707 niet veel afwijkt.

Zoowel de wensch in „Kloris en Roosje", als de rijmen bij de gerechten, hebben verschillende dichters steeds gelegenheid gegeven om over het een of

ander hun hart uit te storten, iets puntigs te zeggen, of zich aan boert en pret over te geven.
Toen in December 1813 de Souvereine Vorst, later Koning Willem I, Amsterdam bezocht, werd natuurlijk in de nieuwjaarsdagen van 1814 in den schouwburg te zijner eere ook de„Gysbreght" gespeeld, met „Kloris en Roosje" als nastukje.
Bij het opbrengen van het brood sprak de acteur en dichter Westerman de volgende regels uit:

Toen vreemde dwinglandij het recht der volken schond,
Werd elke bete broods verbitterd in den mond;
Is al 't geleden leed nog niet geheel vergeten,
Wij winnen 't weer met vreugd, en mogen 't vrolijk eten;
En met een dankbaar hart bidt elk, zoo klein als groot,
Voor *'t Vaderland, Oranje,* en voor het *daaglijksch brood.*

Onbedaarlijk was de geestdrift bij die woorden; het publiek was niet te houden, schreef een tijdgenoot. „Met ontroerde borst" werd het aangehoord. Na de eerste opwelling van geestdrift keerden alle aanwezigen zich met het gelaat naar de loge van den Vorst, en het geheele publiek juichte hem en zijne familie donderend en langdurig toe.
Moge dit blijde opera'tje, dat zoo dikwijls tot ontspanning, vreugde en uiting van vaderlandsliefde aanleiding gaf, tot eenige afleiding en verpoozing nog lang een gewenschte toegift op den ernstigen „Gysbreght van Aemstel" zijn, gelijk de afdruk van den stand-tekst naar de geautoriseerde uitgave, verschenen te Amsterdam bij Izaak Duim in 1743, naar wij verwachten, hier eene welkome bijlage voor de liefhebbers van den Gysbreght zal vormen.

DE BRUILOFT VAN KLORIS EN ROOSJE.

VERTOONERS.

Tomas Klorisse, Vader } van Kloris.
Pieternel, Moeder }
Kloris, Bruidegom van Roosje.
Roosje, Bruid van Kloris.
Krelis, Verloofd aan Elsje.
Elsje, Verloofd aan Krelis.
Teeuwis, } Speelnoodjes.
Mansette, }

Eenige zwygende of genoode ter Bruiloft.

Het Tooneel verbeeld een aangenaame Lansdouw, voor het Boeren Huis van Tomas. Het Kluchtspel begint na de Middag en eindigd op den Avond.

EERSTE TOONEEL.

Krelis *zingt.*

Ben ik niet een kittig haantje,
En is 't niet over tyd dat ik uit vryen peur?
Ik ben zo blank gelyk een Zwaantje,
En dat is der vrouwen kleur:
Want zy graag wat blanks trouwen:
Of zouwenze liever van wat langs houwen?
En ik ben de kortste niet,
Maar wel zo wakker, als je ziet.
Daer komt myn Engel, ik treê 'er zo regelrecht nae toe, eer datze my ontvlied.

TWEEDE TOONEEL.

Krelis, Elsje.

Krelis *zingt.*

Myn liefje,
Myn diefje,
Myn suikerde pry,
Myn bekje,
Hoe trekje,
Zoo haastig voorby?
Ei laten
Wy praeten
Een weinig in 't groen,
Gelyk wy plegten voor deuzen te doen,
Myn liefje myn diefje, enz.

Elsje.

Ik kan het niet wachten, ei, Krelis laet my gaen.

Krelis.

Zoet schelmpje, wilt my hooren;
Of kom ik jou zo vreemd te vooren?
Voor alles ben ik niet te kort.

Elsje.

Het is een praatje dat je schort.

Ritornel.[1]

De Vryers zyn gewoon de Meisjes steeds te vryen,
Met opgepronkte kout,
Maar als men is getrouwd,
Ontdeckt men, ontdeckt men eerst hun schelmeryen.
Die groote brand is haest gesmoord.

Krelis.

Neen, neen, myn bakkesje dat elk bekoord,
Ik zel je eeuwig vierig vryen,
Ik zelje alles geeven wat een jeugdig hart vermaeckt,
Jy zelt al eeten wat je smaekt,
Ik zel je zo veel zoentjes geeven,
Als je van je leeven,
Oit van iemant hebt gehad,
En noch iets smaekelyks, en noch iets smaekelyks boven dat,
Myn zoete bekje, raed eens wat?

Ritornel.

Elsje.

'k Geloof jy hebt het uit een boek eschreeven, *bis.*
Maar oprechte trouw noch eer, *bis.*
Vind men by geen jongmans meêr, *bis.*
Zy noemen ons haar leeven;
Zy heffen ons ten hemel toe,
Maer zyn ons ten eersten moê, *bis.*
Als wy onze trouw haar geeven, *bis.*

Krelis.

Dat zelje van my nooit niet zien,
Liefste zusje,
Hoogste lusje,
'k Zel jou altydt dienen op myn knien.

[1] Italiaansch: ritornello: Herhaling, d.w.z. herhaling van het door de hoofdstem gezongene door het accompagnement.

Elsje.

Deez' eer voegt maar alleen Godinnen.

Krelis.

Ik ken geen ander als jou op aerd,
Gy zyt deez' eer alleenig waerd,

Elsje.

Het schort gewis jou in de zinnen,
Of lees jy boekjes van de min,
Dat jy zo hoffelyk kund praeten?
Maer ik moet gaen.

Krelis.

Hou stant, myn Engelin,
Wou jy me zo verlaeten?
Ik zie je wel, ik zie je wel,
Al loop je noch zo snel:
Je zelt me niet ontvliegen,
Dat leevend zoet,
Zo vol van gloed,
Dat kan je niet bedekken.

DERDE TONEEL.

Krelis *zingt voort.*

Ze is weg, 'k had niet gedacht dat zy zo haestig zou vertrekken.
Helaas! wat heeft een vrouw al kracht op ons gemoed.
Maar laet ons deeze smart verzachten,
Met den alderbesten wyn,
Die gewassen is aan den Ryn:
Vreugde geeft ons nieuwe krachten.
Laet ons deeze smart verzachten,
Met den allerbesten wyn,
Die gewassen is aan den Ryn.
Maar, ginter zie ik Tomas komen
Met Pieternel, dit pad genoomen,
Om haar niet in den weg te zyn.

VIERDE TOONEEL.

Tomas, Pieternel.

Tomas.

Ik zeg als noch, 't zyn vreemde zaeken,
Zo ras een Huuwelyk te maecken:
Nu onze Kloor den Bruigom is.

Zel 't noodig zyn, dat wy den dis
Hier wel veurzien van alle dingen.
Gants bloed! hoe wil dat volkje springen:
Want Roosje is een zoete meid,
Ik heb ook heur genegenheid
Al lang bespeurd an onze jongen.

Pieternel.

Dat loof ik wel, zy dansten, zongen,
Den hielen dag, dan hier, dan daer,
Daer 't zeldschop maer was by mekaêr.
Vaêr, nou begin ik eerst te leeven;
Wyl onzen Zeun hem heeft begeeven
In de echt met Roosje, 't is zo zoet!
Ik voel verheuging in myn bloed.

Tomas.

Ja wel moêr Jans, ik wil je zweeren,
Dat zo ik niet was in myn kleêren,
Ik zeg niet veul.... maar nu, wat, raed?
Je weet nu hoe 't met Elsje staet,
En Krelis, hy zel daetlyk koomen.
Nu dient den tyd wel waer enoomen
Om haar te nooden op het feest.

Pieternel.

Daer heb ik lang al by eweest.
Zy zullen ook niet lang weg blyven.
Wat zullen wy nou vreugd bedryven!
Myn hart luikt op, ik weet niet hoe!
O je! wat ben ik wel te môe!
Ik heb Mansette ook straks gesprooken
Met Teeuwis, 't is al zo bestooken,
Dat zy de Bruid, hy Bruigom is,
Zy koomen straks meê aan den dis,
Om ons gezelschop by te woonen.

Tomas.

Maer, Moêr, hoe bloozen jou je koonen!
Je lykt verjongt nae dat het blykt.
't Schynt hoe men oog jou meer bekykt,
Hoe dat myn hart meêr schynt te springen.

Pieternel.

Ai, kom, weg met die malle dingen.
Kom, repje maer: wat staeje? hoe!
Ik weet zo waer niet wat ik doe.

Tomas.

Nu kom, al lang enoeg te snappen:
Ik zel de kannen vol gaen tappen:
Hael jy de taefel voor den dag,
En stoelen; Pietje, wat hoe mag
Je hier noch langer staen te maelen?
Zy koomen, wil den dis uit haelen.
'k Loop om de borden! sa, kom ras.

VYFDE TOONEEL.

Kloris. Roosje, Mansette, Teeuwis, Pieternel.

Zy dekken zaamen de Tafel.

Pieternel.

Welkom, vrinden, dat 's recht pas.
Bruigom, wil je nederzetten
Met uw Bruid, en jy Mansette,
Met Teeuwis, hier an de and're zy.
Ja wel! ja wel! wat bin ik bly!
Nou moet Krelis hier noch weezen
Met zyn mooi Elsje uitgeleezen,
Zie zo dan is ons zeldschop klaar:
Want zy maeken beide een paar

Kloris *tegens Roosje.*

Och! Roosje lief, 'k zel jou zo eeren,
En doen in alles jou begeeren.
Ja, 's morgens vroeg, en 's avonds laet
Zel ik jou dienen.

Roosje.

Wat een praat.
Maak jy me maer jou woord te houwen,
En dat ik op jou mag vertrouwen.
Dan bin ik tot jou dienst, en jy
Krygt alle dingen dan van my.

Kloris.

Ik zel je, nae dit eerste nachje,
Dan geven.... hoe! wat 's dit! wel lachje?
Een zilv're beugeltas, een ring,
En dan nog zo een ander ding;
Hoe hiet men dat.... gants elleweeken!
Een haernaald om in 't hoofd te steeken.
Jy zelt al hebben wat je wilt.

Pieternel.

Kom, kom, dat is maar tyd espild,
Met zo te kallen; waer blyft Elsje
Met Krelis! wat, dat olyk pelsje
Blyft zo lang weg, al ons pleizier
Zou niet veul zyn, kwam zy niet hier.
Zy kan mooi dansen, en mooi zingen
Met Krelis, 't is te wonderlingen,
Zo als zy passen by mekaêr!

Teeuwis.

Mansette, 'k weet niet, 'k word zo raer,
Och! mogt ik jou een zoentje geeven,
Geen blyder dag van al myn leeven.

Mansette.

Wel Teeuw, kedaer, gae vry jou gang,
Zoen jy vry al je leeven lang,
Het zel me zeeper niet verveelen,
Jy bent hiel raer in alle deelen.

Teeuwis.

Wel dan noch eens daer op gekust.

ZESDE TOONEEL.

Pieternel, Roosje, Kloris, Teeuwis, Mansette, Tomas, Struikelende met de Tafelborden, die over het Tonneel rollen.

Pieternel.

Wel man, wel hei! wel, dat 's verbrust,
Je zoud de vreugd hier wel verknollen.
Wel laet jy al de borden rollen?

Tomas.

Wees maer gerust, vrees nergens veur.
Het gaet nu met de Bruiloft deur;
Wat scheelt 'er noch an onze zaeken?
Heb jy nu alles klaer gaen maeken?
Ho! welkom vrienden, welkom, al.
Wat, wat! met die verbrusten val
Had ik, kedaer, schier zelf vergeeten,
Om jou lui wellekom te heeten.

Pieternel.

Dat zel zo naauw niet koomen, Vaer;
Was nou maer 't volkje by mekaêr.

Tomas.

Laet zien, wie moet 'er nou noch weezen?
Ja, Kreel en Elsje.

Teeuwis.

Zy zyn deezen
Laen in egaen, en zullen hier
Zo aenstonds weezen, 'k had het schier
Verzuimd te zeggen.

Tomas.

Niemendallen,
As zy maer koomen.

Teeuwis.

Met dat vallen
Kon jy jou hebben zeer edaen.

Tomas.

'k Had dan zo haest niet op estaan.

Pieternel.

Ja, ja, zy zullen wel haest koomen.

Tomas.

Daer zien ik ze al deur deeze boomen.
Ze schynen byster wel te vreên,
Ik zel 'er te gemoed gaen treên.

Pieternel.

Daer zynze.

ZEVENDE TOONEEL.

Krelis, Elsje, Tomas, Pieternel, Kloris, Roosje, Teeuwis, Mansette.

Krelis.

'k Wensch je t'zaem de zeegen.

Elsje.

Ik ook, daer hebje nou niet teegen,
Ik wensch zo veul ik wenschen mag,
Dat zy te zaemen al den dag,
In vreugd en vrolykheid mag leeven.

Krelis.

Dat hoop ik wil den Hemel geeven.

Tomas.

Wel nouw, dat ken tot zo ver toe.
Maer, Elsje, ben je noch niet moê,
Om Krelis langer op te houwen?

Elsje.

ô Ja, wy zullen t' zaemen trouwen,
Hy het myn jaewoord alleweg.

Pieternel.

Wel! wat een vreugd! ja wel, ik zeg!

Krelis.

Ik dankje, schoone en uitgeleezen,
Ik zelje staeg gedienstig weezen,
In alles wat je hebt van doen,
Stae toe, dat ik je daer op zoen.

Tomas.

Kom, nou an 't eeten en aan 't smullen,
Al 't zoenen ken den darm niet vullen.
Kom, schenk de glaezen vol met wyn;
En laet ons lustig vrolyk zyn.

Al de Vrienden gaan, nevens de Bruid en Bruidegom, aan de Tafel zitten, terwyl 'er een Boere deun gespeeld word.

Roosje.

Wie of nou 't eerste zel beginnen?

Elsje.

Mansette 't eerst.

Mansette.

'k Heb niet veel binnen,
Wacht noch een beetje. Elsje 't eerst,
En dan dans ik met haer om 't zeerst.

Elsje.

Kom, Kreel; genoeg met al dat kallen,
Wy kunnen straks weêr an gaen vallen.

Krelis, *zingt.*

Goeden aevond, myn zoete troosje;
Myn suikerdoosje,
Nou eens gekust, wy zyn alleen;
'k Mag jou schoonheid heel wel lyen,
En al myn vryen
Dat is om jou, en anders geen.
Myn liefje, myn diefje, myn hondje, myn schat,
'k Zweerje, by 't bond van lubbert ooms kat,
En och! och! och dat ik je reis had. *bis.*

Elsje.

Wel, wat praet die vryer aerdig,
En jy bent waerdig
Een meisje, die het maar wil doen.
'k Loof je zoud me wel licht bekooren,
Nae ik kan hooren,
Jy schynt me zo geweldig groen.
Jy zegt het zo geestig, zo aerdig, zo raer,
'k Wensch jou de Bruigom al binnen het Jaer.
En, och! och! och! myn suikerde vaer. *bis.*

Krelis, *zingt.*

Wel, myn alderliefste Bruidje,
Myn malle guitje,
Daer is myn hand, ontfang myn trouw;
Dan zo zweer ik zel je weezen
Myn uitgeleezen,
Myn eige zelve; ja, myn vrouw.
Maer zeg het wat haestig, en maeck me niet bang,
Zo zing ik van vreugde de vrolyke zang,
Maar, och! och! och! je wacht me zo lang.

Elsje, *zingt.*

't Is wel, ik zel het myn besje vraegen,
't Is licht te waegen,
En kom dan morgen om bescheid,
Dan zel ik het jou al verhaelen
En gaen vertaelen
Wat dat myn besje heeft gezeid.
Maar ik zorg zy is 'er niet wel toe gezind;
Praat ik van trouwen, zo zeid ze, myn kind,
En, och! och! och! zie wat je begint. *bis.*

Krelis *zingt.*

Wel, myn alderzoetste liefje,
Myn honingdiefje,

Ga by jou besje met fatsoen,
Dan zel z' haer oude koude zinnen
Wel haest verwinnen,
En zeggen wat jou staat te doen.
Dan ben ik de Bruigom en jy bent de Bruid,
Hael een Notaris, die 't huwelyk sluit,
En, och, och, och! myn vryen is uit. *bis.*

Roosje.

Kom, Kloris, lustig, als een man,
Nou jy, en ik, jy moet 'er an.

Kloris.

Wel aen, ik ben 'er meê te vreden,
Zo ken men onzen tyd besteeden.

Kloris en Roosje dansen.

Tomas, *na 't dansen.*

Zie, zo! zo moet men bruiloft houwen;
't Is een pleizier om dus te trouwen.
Nou lustig, Kreel, gae weêr jou gang,
't Gaet wel, my duurd het niet te lang.

Krelis *zingt met Elsje.*

Al die niet meugen,
O vrolyke Baas,
Die lekkere teugen
Zyn suffent of dwaas!
Uw kannen te leegen,
Uw Glaazen te veegen,
Dat 's 't eenigste goed,
Dat 's 't eenigste zoet.
Kom, laat ons dan Bachus met danssen begroeten.
De vreugd, de vreugd
Die springt van de kop in de voeten.

Elsje en Roosje dansen.

Krelis, *na 't Dansen.*

Kom, Tomas vaer, nou moet jy dansen,
Met Pietje, 'k zal terwyl wat schransen.

Tomas.

Kom, geef my eerst een glas met wyn:
Speul op een Deun van Jakkelyn.

Na 't Dansen.

Zie zo, Moêr Jans, gansch elleweeken!
't Was tyd, myn beenen die bezweeken;
Had deuzen dans noch lang eduurd,
Zo had ik haest myn kwast eschuurd.

Pieternel, *na 't Dansen.*

Nou moet men eens de Bruid bedenken,
En haar wat in heur Huisraed schenken.
Daer is een leepel, met een kom.

Tomas.

Zie daer, daer hebje, Bruidegom,
Een pispot, om je blaes te leegen.

Manzette.

Daer is een luur, om 't kind te veegen,
Als jy het hebt.

Elsje.

Hou waer, neem an,
Daer is een peperdoos, goê man.

Teeuwis.

'k Heb ook een tang, een schop en heugel,[1]
Een beuzem, en een asschevleugel.

Roosje.

Wel zo, zo raekt ons Huisraed klaer.
Ik dankje, vrienden, allegaêr.

Pieternel.

Myn kynd, wat kunje meer begeeren?

Tomas.

'k Schenk haar een bed met varkens veeren
Wel hoe, wat 's dat? wel lachje, nar?
't Is maklyk, want het stuift niet var.

Krelis.

Zie, Bruigom wat ik jou kom schenken,
Daar gy me altyd kund aen gedenken.

[1] Een platte ijzeren staaf met gaten, door middel waarvan de pot of ketel naar believen hooger of lager boven het open haardvuur kan worden gehangen.

Krelis *zingt.*

Ik heb een Eentje, en een Waardje,
Dat 's een paartje,
En een hondje, en een kat,
En een hennetje, en een haantje,
En een kraantje,
Om te steeken in het vat,

Krelis *spreekt.*

Als jy bier in komt te leggen.

Kloris.

Ja, ja, 'k versta wat jy wilt zeggen.

Thomas.

Dat heb jy wonder wel eklaerd;
Ja, Krelis, 'k zeg dat het zyn aerd.
Nou eens de Glaazen vol eschonken,
En op dat deuntje braaf gedronken.
Kedaer, dat gaet je nae je gat.

Pieternel.

Och! Man, je drinkt je noch wel zat.

Tomas.

Daar is nou niet veeul aen gelegen;
Ik heb een lyf dat kan 'er tegen,
'k Zal zuipen dat men wambes scheurd;
Het valt me daeglyks niet te beurd.

Pieternel.

Kom, Jongens, nou al t' zaem aen 't springen,
Zet an een kant al deuze dingen.

Kloris.

Daer ben ik meê te vreên, beget.
'k Gae met myn bruid dan voort nae bed.

Krelis en Elsje, *nevens het heele Gezelschap, zingen.*

Wat is ons al vreugd gegeven,
In 't vermaak'lyk buitenleven!
't Is zo aardig, 't is zo zoet,
Alles wat de landman doet.

Hy verheugd zich, onder 't lommer
Van 't geboomt' vind hy geen kommer:
Niemand weet hier van verdriet,
Hoofsche staatzucht plaagt ons niet,

Aan deez' liefelyke streeken,
't Ruischen van de klaare beeken;
't Pluimgediert, dat geestig kweelt,
's Landsmans oog en ooren streelt.

Hier word een Ballet van 't heele Gezelschap gedanst.

UIT.